

The Hidden Story in the Word Afghan

په افغان ټکي کښې پټه کيسه

Barrister Ibrahim Khan *

Abstract:

Tracing the origin of the exonym "Afghan" to Ancient Bactria and the Bactrian language. Challenging, the common held belief that the word has roots in Sanskrit. Providing an etymological source for the name. Showing historical evidence of the mention of the exonym to the 400s Common Era.

Keywords: Afghan, Afghans, Pashtun, Bactria

ټکے تش يو غږنه دے - يو کوډ دے . ددې وئيلو سره مونږ د پخواني وخت پټ غمي ترلسه کولے شو . دې څېړنې کښې به زه د "افغان" ويي کښې پټ سره زر موم . دا کوډ به را سپرم . افغان ټکے يو پر نوم (pranūm) دے . پر نوم هاغه نوم دے چې يو پردي کس د يوې ژبې وئيو نكي پرې بلي . نو د پر [لکه پردے] او د نوم يو ځاے کېدنه . په پر نوم ويونکي ځان نه بلي . د افغان ټکے يو پر نوم دے چې پښتانه ځان لپاره نه کاروي خو نور خلک له پخوا راهيسې ورته ټاکلے دے .

تاسو د "افغان" ټکے په حدود العالم کښې به هم ومومئ . د حدود العالم نېټه تر څه پوهان 982 [نهه سوه دوو اتيا] ميلادي کال اېښي ده .

دې کښې ليکلي شوي دي:

"په نينهار کښې باچا د اسلام تماشا جوړه وي هغه ډېرې مېرمنې لري . د دېرش له پاسه : مسلمانانې افغانې او هيندوې مېرمنې لري . نور ټول خلک ئې بوت پالان دي . په دې ځاے کښې درې لوي بوتان دي"¹
ددې نه مونږ ته پټه ولگېده چې

* Advocate Islamabad

بنيهار - جايسټ پادشای او مسلمانی نمايد وزن بسيار دارد, از مسلمانان و از افغانان و از هندوان پيش از سی. مردم " 1
Hudud-al-Alam, page 72 - "بت پرست و اندروی سه بت است بزرگ

1. پښتانه په نينهار د پخوا وختونه ميشت دي. نينهار چې اونسے نوم ئې ننگرهار دے.¹
2. نينهار تکرے د سنسکرت تکی د نو وهار [nava vihāra] خخه راووتے دے.² ددې مانا "نه اسوتگني" ده.
3. هندوان او مسلمان او افغانانو تر مېنخ توپير شومے دے. د دوي ډلو خلق بېل نومېدلي دي. مانا دا شوه چې دوي هغه وخت کښې بېل گڼل کېدل. يو عربي سرچينه مونږ ته بنائې چې په 1030 [زر او دېرش] ميلادي کال کښې افغان اولس "د هيندوانو يو تېر يا د هغوي په ډول خلق دي".³ مانا ئې دا شوه چې زمونږ راکړه او ورکړه بهارت-ورښ سره وه.
- که مونږ نور هم مخکې لاړ شو نو د بخلي (baxlī) يا د Bactrian په خطونه، چې په خرمنو باندې ليکلي شوي وو، هاغو کښې هم د "افغان" پر نوم ټوله نړۍ لپاره په کلم [قلم] خوندي کوي. په دې بڼه کښې: $\alpha\beta\gamma\alpha\nu$ او $\alpha\beta\gamma\alpha\nu^4$.
- دا يوناي-بخلي ليک مونږ داسې ژباړو:⁵

$\alpha = a,$

$\beta = v / b$

$\gamma = \check{g} / g$

$v = n$

$o = \text{silent}$

¹ Cheung, page 32

² Wisdom Library (accessed 4th October 2021, <https://www.wisdomlib.org/definition/vihara>)

³ "The country of Sindh lies to the west of Kanoj. In marching from our country to Sindh we start from the country of Nīmrōz, i.e. the country of Sijistān, whilst marching to Hind or India proper we start from the side of Kābul. This, however, is not the only possible road. You may march into India from all sides, supposing that you can remove the obstacles in the way. In the mountains which form the frontier of India towards the west there are tribes of the Hindus, or of people near akin to them – rebellious savage races – which extend as far as the farthest frontiers of the Hindu race." - Biruni, pages at 198 to 199; "In the western frontier mountains of India there live various tribes of the Afghans, and extend up to the neighbourhood of the Sindh Valley." - Biruni, pages at 208

⁴ Sims Willilams I at pages 90 to 91, 122 to 123 and 144 to 145

⁵ Bactrian Grammar, pages 32 to 41

Document Number 104127 – Hirayama Ikuo Silk Road Museum; Document “cm”¹

دا ليک-خرمن چي انځور مي پاس ورکړے ، په 458 اڅلورسوه او اته پنځوس] ميلادي
 کال کښي ليکلي شوي وه.² دا په نړۍ کښي تر ټولو نه زوړ ليک دي چي افغان پر نوم په
 کښي موندل کېږي.
 په دي کښي ليکلي دي:³

- Line 1: [A]βο βρηδαγο οατανανο φριω βραδο λροδο ασο ωρομοζδοφαραχο κηρδι[ρο]-
- Line 2: [ο]ααραανο ρωβοχαρο οτανο οαλο βαταρανο καλδανο χοαδο λρογ[ο]
- Line 3: [ο]ηνα]νο μισιδο ναοαζο mano μαρηγο αβαμαγο πιδοοαυαδο κρα[δανο]
- Line 4: [ο]ηλοοατανο ασπο οαστηιο στο ωσο ιασπο βιπο οδο καραοι [..]-
- Line 5: [..]νηλο ληρινδηιο ταλδο ιθαινδο ταδο ναβιζγιστο πιδο ι κρ[αδο]
- Line 6: [ταμ]αχο **αβαγανανο** μοφαγο αβαμαγο ιθασο χοανδο κοαδ[ανο]
- Line 7: [ρω]β[ι]γο α[σπο]πιδο γαλιγο οηλινδηιο στηνο ασπ[ο] ωραο[]
- Line 8: [νι]στο αγατο στο ναβο ρωβιγο αδοριγδο βιαδηιο κ[οαδ]-

¹ Sims II, page 152 بي رنگه انځور په
² Sims IV, pages 51 to 53 and page 70
³ Sims I, page 91

- Line 9: [انو]αβαγανο ασπο οαστηιο ταδομο πιδο ταμαχο σαχ[οانو]
 Line 10: [αβο ρ]ωβιγο αφηγαοανο βαστινδο ωσο αλδο το χοη[ο σ]ι[νδδο]
 Line 11: [ταδο γ]αλο οδο.ιασπο χωζο οτομο φορτιο οδαλδο γαμ-
 Line 12: [α]νο κιρηδο οτομο ιασπο οδο γαλο ναφορτιηιο τακαλδ[ο]
 Line 13: ασαφαγο ρωβιγο χοβο ασπο χωζινδαδο ταδο

د دې ژباړه:¹

لومړۍ غونډله: برېدگ و/تاتان ته سترې مه شه وييم. له کيردیر څښه چې د/ورموز ويار
 د

دويمه غونډله: چې د روب باچا د. زه به نور هم خوښ يم که زه تا جوړ وگورم
 دريمه غونډله: او بله دا چې نو/زما نوکر ما ته وينه کړې ده
 څلورمه غونډله: وايي "وېل-و/تان اسپې وورې دي او اوس بېپ او د هغه نوکران
 پينځمه غونډله: اسپې ساتي په... " که دا ريښتيا وي نو ښه به نه وي ځکه
 شپږمه غونډله: تاسو د افغانانو (αβαγανανο) تېرو ما ته دا سپې ووي
 اتمه غونډله: چې "د روب سپي اسپې وورې دي په غلا باندې". او هاغه څوک چې اسپو سره
 بدرگه وو

اوومه غونډله: خبر نه شول. او تا ته پکار نه و چې د روب سپيو ته "نه" کړې وه
 نهمه غونډله: چې افغانان (αβαγανο) اسپې يورې ځکه ستا ددې وينه دلته ما
 لسمه غونډله: د روب سپي بې گونا ونيول. اوس نايکه که ستا خوښ وي
 يوولسمه غونډله: پکار دي چې ته غله او اسپې ولټوي او ما ته يې را واستوي. او که
 دوولسمه غونډله: تاسو تېر ووځئ او ته يې ما له اسپې او غله وا نه ستې. کله چې
 ديارلسمه غونډله: د روب سپي تا نه اسپې غواړي بيا.....

پوهاند چيونگ، چې آريايي ژبې څېړي، د دې ويي وېښ هم وړندې کوي. د چيونگ له مخې
 αβαγανο د بخلي "اپاکه" نه راوتې دي. دا ټکې د "لرې" يا "ور-آخوا" مانا لري. بل ټکې
 "غان" د "گان" نه راوت د چې د "وال" مانا لري لکه کلي-وال هېواد-وال وغيره.² مانا ئې دا
 شوه چې افغان هغه وگړي دي چې کوم بخل يا Bactria نه کوز هېواد کښې اوسېږي. دا هم

¹ Sims I, page 90

² Cheung, page 35

مونږ سمه گڼلې شو ځکه زمونږ د پښتنو هېواد د کسي غره سره تړل کېږي.¹ د کسي غرونه د بخل {اوسنې بلخ} نه لر هېواد کښې پراته دي. انگرېز راج کښې دا خبره نومېاله وه چې "افغان" ټکر په آر کښې د سنسکرت *aśva-kān* څخه راوځي. چې "پراس سپور" سړي ته يائي. خودا ناسمه ده. په سنسکرت کښې "horseman"

¹ "The origins and early history of the Afghan peoples are obscure, though they are mentioned intermittently in sources dating as far back as early as the sixth century as inhabiting the vicinity of the Kōh-i Sulaymān, one of the prominent mountain ranges – also including the Tōba, Kākar and Safid Kōh – on the north-western frontier of the Indian subcontinent, straddling what is today the Afghanistan–Pakistan border. Islamic-era sources written in Arabic and Persian roughly from the tenth to the fifteenth century mention the Afghans only sporadically but consistently locate them in the Kōh-i Sulaymān region. Among the earliest of these sources is the *Hudūd al-‘ālam* (Minorsky 1970, 91), completed in ca. 372/982, which notes that Afghans lived in a village atop a mountain named Saul, which Arlinghaus (1988, 133) suggests likely refers to the locale of Shawal in the Tochi Valley, which is in the northern limits of the Sulaymān Range. In his famous study of India, al-Bīrūnī (d. 440/1048) notes that a variety of Afghan tribes dwelled 'in the western mountains' (fi al-jibāl al-gharbiyya) of India up to the lands of Sind, which corresponds to the Sulaymān Mountains (al-Bīrūnī 1958, 167). Sayf al-Harawī (b. 681/1282), who completed the *Tārīkh-nāma-i Harāt*, a history of the Kartid dynasty of Herat, in ca. 721/1321–22, described several exchanges between Kartid forces and Afghan fighters in and around the town of Mastung (in what is today Baluchistan) to the west of the Sulaymān Mountains, a region the author frequently calls Afghanistan (al-Harawī 1943, 199–201, 205–06, 209, 263–64, 267–70). Ibn Baṭṭūṭa (1853–59, 3:89–90), who apparently passed through Ghazna in 734/1334, noted that the Afghans lived in the mountains of that region, though he also explicitly referred to Kōh-i Sulaymān as 'their mountain' (jabaluhum). In his *Zafar-nāma* (1957, 1:272, 2:19), Sharaf al-Dīn 'Alī Yazdī (d. 858/1454) describes several altercations in India involving the Timurid forces and Afghans who descended 'from the Sulaymān Mountains' (az kōh-i sulaymān). In the *Bābur-nāma* (2002, 152, 156, 164, 167, 173, 273; see also Gankovsky 1971, 127n106; Gommans 1995, 11–12), the Mughal dynasty's founder Bābur (d. 937/1530) describes Afghanistan as the mountainous territory between Kabul and districts like Kōhāt, Hangū, Bannū and Dūkī that lay west of the Indus. While Bābur does not mention the Kōh-i Sulaymān by name, the highlands he calls Afghanistan correspond roughly to the Sulaymān Range. Bābur's characterization of this region as Afghanistan (literally 'the lands of the Afghans') is not surprising since, as the foregoing analysis shows, Kōh-i Sulaymān represents the earliest known Afghan homeland, and it seems to have remained a predominantly Afghan territory well into the sixteenth century." – Nejatie, page 557

ته "اشواروه, اشوادَ او اشوواه" وائي. ¹ دا ٽڪر ڇي ڪوم انگريزنو ڇپرلے و: اشوکَ aśvaka د "اس-چک" يا "اسپه-په-شان" مانا لري. ² دا ٽڪر هيخ ترون نه لري پښتون اولس سره. او بله خبره دا ده ڇي "افغان" نوم په بزهت سمهتا [Bṛhat-Samhitā] ڪښي وراهمهڙ {يو هنيندو پوهاند ڇي په 505 ميلادي ڪال ڪښي زبردلے و او په 587 ميلادي ڪال ڪښي مري} د "اوگان" avagāṇa په بيه ليکلي. ³ هلته هغه په سنسڪرت ڪښي دا پر نوم پښتون لپاره ڪاروي. نود "افغان" پر نوم د سنسڪرت نه راوتے. خو د بخلي ژبي نه را وڃي. او له پارسي خخه نورو ژبو ته خور بږي. اندي ٽڪر د لويه پښتونخوا غرونو سره ترون لري .

د ڊي ڇپرني ڪانگري توري

ما په ڊي ڇپرني ڪښي دا نور توري هم په ڪار اچولي دي. د ڊي غرونو په نريواله پهونپٽڪ الفبي [international phonetic alphabet] ڪښي:

IPA [r] = ز

IPA [ɛ] = ش

ڊي ڪښي "ز" اور مڙ [xr] لپاره ڪار بږي خو ما تش [r] لپاره په ڪار اچولے دے.

References

¹ aśvāroha, aśvasāda, aśvavā

(<https://sanskritdictionary.com/a%C5%9Bv%C4%81roha/23428/1> ,
<https://sanskritdictionary.com/a%C5%9Bvas%C4%81da/23382/1> and
<https://sanskritdictionary.com/a%C5%9Bvav%C4%81ha/23347/1> accessed 5th October 2021)

² (<https://www.wisdomlib.org/definition/ashvaka> accessed 5th October 2021)

³ "...aśubhaḥ sa eva colāvagāṇasitahūṇacīnānām" Verse 61 Chapter 11, Brihat Samhita.

"gīrīdurgapahlavāśvetahūṇacolāvagāṇamarucīnāḥ ..." Verse 37 Chapter 16, Brihat Samhita

-
- **Bactrian Grammar:** Saloumeh Gholami, *Selected Features of Bactrian Grammar* Harrassowitz 2014
 - **Biruni:** Edward C. Sachau, *Al Beruni's India* Kegan Paul Trench Trübner & Co 1910
 - **Brihat Samhita:** Varāha Mihira, *Brihat Samhita* V.B. Soobbiah and Sons 1946
 - **Cheung:** Johnny Cheung, "On the Origin of the Terms 'Afghan' and 'Pashtun'" in *Studia Philologica Iranica: Gherardo Gnoli Memorial Volume* (2017) pg. 31 to 49
 - **Hudud-al-Alam (English):** Vladamir Minorsky (translator), *Hudūd al-Ālam 'The regions of the World' A Persian Geography 372 AH/982 AD* EJW Gibb Memorial (2nd Edition) 1970
 - **Hudud-Alam:** ۱۹۶۲ انتشارات دانشگاه تهران حدود العالم من المشرق إلى منوچهر ستوده
 - **Kreidl:** Julian Kreidl, "The origins of Pashto: comparison with other Iranian languages and etymological questions.", Pashtun Studies Network (<https://www.facebook.com/ConnectingScholarship/videos/2803427993291397> accessed 1st August 2021)
 - **Nejatie:** Sajjad Nejatie, "Reflections on the prehistory of the Abdāli Afghan" *Central Asian Survery* (2019) Vol. 38 (4) pg. 548 - 569
 - **New Etymological Vocabulary:** Georg Morgenstierne, *A New Etymological Vocabulary*, J. Eflenbein, D.N. MacKenzie and N. Sims-Williams (eds.) Wiesbaden 2003
 - **Sims-Williams I:** Nicholas Sims-Williams, *Bactrian Documents from Northern Afghanistan II: Letters and Buddhists Texts*
 - **Sims-Williams II:** Nicholas Sims-Williams, *Bactrian Documents from Northern Afghanistan III: Plates, Khalili Collections* 2012
 - **Sims-Williams III:** Nicholas Sims-Williams, "V. Bactrian Sources" in *Hunnic Peoples in Central and South Asia*, Dániel Balogh (editor) Barkhuis 2020
 - **Sim-Williams IV:** Nicholas Sims-Williams and François De Bois, *Studies in the Chronology of Bactrian Documents from Northern Afghanistan* Austrian Academy of Sciences Press 2018
-